

การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Development of Activity Packages to Enhance Critical Thinking Ability
on Thai Learning Substance Group for Mathayom Suksa 5

อรวรรณ ศุภวิทยาเจริญกุล¹ อุษา ปราบหงษ์² ประยูร บุญใช้³
Orawan Suppawitayajarerkul¹, Usa Prabhong² and Prayoon Boonchai³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ดำเนินการวิจัยใช้แผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test แบบ Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.44/81.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ ชุดกิจกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) develop the activity packages to enhance critical thinking ability on Thai Learning Substance Group for Mathayom Suksa 5 to meet the standard efficiency of 80/80, 2) compare the students' critical thinking ability before and after learning through the developed activity packages, and 3) investigate the students' satisfaction toward learning through the developed activity packages. The samples, obtained through Cluster Random Sampling technique, were 30 Mathayom Suksa 5 students of Tharaesuksa School Office of under the Secondary Educational Service Area 23 in the second semester of the academic year 2013. This research employed a one group pretest-posttest design. The statistics used in analyzing data were percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and t-test (Dependent Samples).

The findings were as follows:

1. The efficiency of the activity packages to enhance critical thinking ability on Thai Learning Substance Group for Mathayom Suksa 5, was 80.44/81.87 which was higher than the standard criteria of 80/80.
2. After the intervention, the mean scores of the students' critical thinking ability were higher than those of before at a .01 level of significance.
3. After the intervention, the students' satisfaction towards the learning activity packages to enhance critical thinking ability on Thai Learning Substance Group for Mathayom Suksa 5 was at the highest level.

Keywords : Activity Packages, Critical Thinking Ability

ภูมิหลัง

โลกยุคนี้เป็นยุคของข้อมูล ข่าวสาร มีการปฏิวัติเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง และมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เช่น การสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้หมดทั่วโลก มีเคเบิลทีวีและจานดาวเทียมรับฟังข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว มีวิทยุติดตามตัว และโทรศัพท์มือถือสำหรับพกพาติดตัวไปได้ทุกแห่งเป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าว ทำให้มีการแข่งขันโฆษณาชวนเชื่อในลักษณะต่างๆ มนุษย์ถูกชักจูงให้รับข้อมูล ข่าวสาร และสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งต้องอาศัยการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อถือในสิ่งรับรู้เหล่านั้น (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ, 2549, หน้า 46) จากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงส่งผลให้

ประเทศไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนทางด้านการศึกษา

ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พุทธศักราช 2552-2561) เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545-2559 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาในหมวด 4 มาตรา 24(2) และมาตรา 24(3) ไว้อย่างชัดเจนว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 14) นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ คือความสามารถในการคิดเป็น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 6) จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพัฒนาความสามารถในการคิดมีความสำคัญอย่างมากต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ต้องนำไปใช้ในการพิจารณา ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ จึงจำเป็นต้องแทรกการคิดไว้ในวิชาที่เรียน

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญาของบุคคล ที่จะพิจารณาข้อมูล ปัญหาหรือสถานการณ์อย่างไตร่ตรองรอบคอบ ผ่านกระบวนการแปลความหมาย การวิเคราะห์และประเมินโดยอาศัยความรู้ กระบวนการคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลว่า สิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรทำ (Ennis, 1996, p. 39) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการคิดที่จำเป็นต้องพัฒนา ตั้งแต่ก่อนจะเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กเล็ก และให้คงทนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำเป็นต้องมีการสะสมประสบการณ์ที่ละเล็กทีละน้อย ไม่ใช่เกิดขึ้นภายใน

ระยะเวลาอันสั้น ฉะนั้น จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นสามารถจะ “คิดได้ด้วยตนเอง” และเกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดในระดับสูง การส่งเสริมให้เด็กเกิดการคิดในระดับนี้ได้ นั้น ต้องผ่านการคิดในระดับต่างๆ มาก่อน นั่นคือการคิดขั้นพื้นฐาน และการคิดระดับกลาง ซึ่งมีขั้นตอนการคิดไม่มากนัก เป็นความสามารถย่อยๆ ในลักษณะต่างๆ เป็นทักษะที่ใช้อยู่เสมอในชีวิตประจำวันและในเนื้อหาวิชาต่างๆ เช่น การอ่าน การฟัง การถาม การอธิบาย ไปจนถึง การสังเกต การจำแนกแยกแยะ การวิจารณ์ การเปรียบเทียบ การสรุปความ การเรียงลำดับ การเชื่อมโยง การลงข้อสรุป เป็นต้น เมื่อนำทักษะเหล่านี้มาผสมผสานเข้าด้วยกัน จะเกิดเป็นการคิดระดับสูง ดังนั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยการฝึกทักษะการคิดขั้นพื้นฐานก่อน และเพิ่มความซับซ้อนให้มากขึ้นเป็นความคิดระดับกลาง ถ้าได้ฝึกฝนอยู่เสมอจะกลายเป็นการคิดระดับสูง หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดนี้เป็นสิ่งจำเป็นมาก โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปจนถึงระดับอุดมศึกษา (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551, หน้า 93)

จากสภาพการณ์ปัจจุบันพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาก เพราะอยู่ในช่วงวัยที่มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง มีความรู้สึกรุนแรงต่อสิ่งที่ตนประสบ มีความแปรปรวนทางอารมณ์มากและยังใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ จากการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจและการใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ (2547, หน้า 3) ที่กล่าวว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับต่ำกว่าด้านอื่นๆ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะการคิดย่อยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฉะนั้น การฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีสติไตร่ตรอง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ จะช่วยให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจได้ดีขึ้น สอดคล้องกับสुकนธ์ สินธพานนท์

และคณะ (2551, หน้า 71) กล่าวว่า การคิดที่มีการพิจารณาใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องนั้น เป็นทักษะการคิดขั้นสูง นั่นคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เพราะการคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนที่มีทักษะทั้งสามนี้จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ บุคคลที่รู้จักใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ย่อมจะเป็นผู้ที่กระทำกิจการงานต่างๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ และสังคมใดที่สมาชิกรู้จักใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ย่อมจะทำให้เกิดความสงบสุข ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยต่อประเทศชาติ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข เป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เพื่อใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้ และการนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1) จากความสำคัญดังกล่าว หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงให้ความสำคัญกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นอันดับที่ 1 (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 12) ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 5 สาระการเรียนรู้ คือ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟังการดูและการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา และสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมด้านการคิดนั้นยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด แต่จะแทรกอยู่ทั้ง 5 สาระ และเกือบทุกมาตรฐานการเรียนรู้ นักเรียนต้องเรียนไปตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด ทำให้ไม่ได้รับการฝึกคิดมากเท่าที่ควร ส่งผลให้การวัดและประเมินผลการเรียนด้านการคิดในระดับโรงเรียน มีผลการประเมินค่อนข้างต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และการประเมินศักยภาพด้านการคิดของ

ผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ., 2550, หน้า 11) ที่จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กลุ่มผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผลการประเมินด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ พบว่ามีคุณภาพระดับดีเพียงเล็กน้อย ดังนั้น เรื่องการคิดจึงกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกคนต้องเร่งดำเนินการแก้ไข การจัดการเรียนการสอนได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมานานแล้ว แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ มักมีความเข้าใจแต่ในภาคทฤษฎี เมื่อถึงภาคปฏิบัติกลับไปอยู่ที่เนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนมิได้ปฏิบัติด้วย จึงทำให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำมากกว่าใช้ความคิด เพราะครูผู้สอนจะใช้การสอนด้วยการบอกและสั่งการมากกว่าชี้แนะ หรือกระตุ้นให้คิด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 113) เมื่อพัฒนาการคิดยังไม่ได้รับความสนใจจากผู้สอนเท่าที่ควร ทำให้มีการใช้รูปแบบวิธีการสอนต่างๆ อย่างหลากหลายนำมาใช้พัฒนากระบวนการสอน แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้มากนัก ในการจัดการศึกษาให้เกิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ต้องฝึกผู้เรียนให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ เพื่อเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่ซับซ้อน ที่ท้าทายความคิด การตัดสินใจอย่างฉับพลัน ทั้งนี้ก็เพราะว่า ตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ต้องพบกับเรื่องราวต่างๆ จำนวนมาก ทั้งปัญหาใหญ่ ปัญหาเล็ก ดังนั้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดกว้าง คิดลึก คิดถูกทาง คิดชัดเจน คิดถูกต้อง คิดอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความสามารถทางการคิดที่ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับข้อมูล ปัญหา หรือสถานการณ์ที่ปรากฏ ข้อโต้แย้ง ข้อมูลที่คลุมเครือ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเองสำหรับตัดสินใจ เพื่อหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผล (ทีศนา เขมมณี และคณะ, 2544,

หน้า 58) ซึ่งความสามารถทางการคิดดังกล่าวพัฒนาได้ โดยผ่านการเรียนรู้ตามกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการใช้ชุดกิจกรรมชุดกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ และเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ได้กับทุกวัย ทุกชั้น มีความสอดคล้องเหมาะสมกับธรรมชาติวิชา (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2549, หน้า 236) และใช้ได้ผลดีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยนั้น ครูควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านต่างๆ สูงขึ้น (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 38) สำหรับชุดกิจกรรมฝึกการคิด มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการจัดการเรียนรู้ เพราะเป็นสื่อสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมทักษะทางภาษาไทย และทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (สุรัตน์ จรัสแผ้ว, 2549, หน้า 32) โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ฝึกฝนจนเกิดองค์ความรู้ มีความชำนาญ เกิดการเรียนรู้ อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง รวดเร็ว (ประภาพรพรณ เล็งวงศ์, 2550, หน้า 46) และยังเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถและสนใจ มีอิสระในการคิด สามารถใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่ ชุดกิจกรรมฝึกแต่ละชุด ช่วยประหยัดเวลาให้น้อยลง มีกิจกรรมฝึกปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี (เสาวณี มรกตเขียว, 2550, หน้า 4)

โรงเรียนท่าแร่ศึกษา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน พื้นฐานครอบครัวส่วนมากมีฐานะยากจน ขาดแคลนทุนทรัพย์ ครอบครัวต้องแยกย้ายไปทำงานต่างถิ่น นักเรียนที่เรียนอยู่ที่นี้มักมีผลการเรียนปานกลางค่อนข้างอ่อน จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ประจำปี ในทุกปีการศึกษาจะประสบปัญหาเรื่องผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่เสมอ แม้จะได้รับการแก้ไขปัญหานี้ให้ลดน้อยลงไปบ้างแล้ว แต่ในภาพโดยรวมยังไม่เป็นที่พึงพอใจนัก นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องเผชิญกับการทดสอบวัดผลประเมินผล

จากหน่วยงานของภาครัฐอยู่บ่อยครั้ง ต่างก็ประสบกับปัญหาทางด้านความคิดเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือการคิดในระดับสูง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากผลประเมินความสามารถในด้านการคิดที่ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนได้ทดสอบหลายครั้งที่ผ่านมา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่คิดในระดับสูงไม่เป็น หรือคิดเป็นแต่ไม่มีเหตุผลรองรับอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาสาระ และเวลาสำหรับการเรียนรู้อย่างจำกัด มีครูไม่เพียงพอ ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ไม่ค่อยส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้ความคิดเพื่อพิจารณา ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลเท่าที่ควร ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดต่ำลง จนเป็นที่วิตกกังวลอย่างยิ่งว่าอาจส่งผลให้ไม่สามารถผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษารอบที่สาม (พุทธศักราช 2554-2558) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ขึ้น ด้วยความมุ่งหวังว่าชุดกิจกรรมนี้จะช่วยฝึกและพัฒนาการคิด ตลอดจนส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแก่นักเรียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมี
 วิचारณญาณของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
 โดยใช้ชุดกิจกรรมการคิดอย่างมีวิचारณญาณ กลุ่มสาระ
 การเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อ
 การเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการ
 คิดอย่างมีวิचारณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งแสดงดังภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 60 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื่องจากการจัดสภาพห้องเรียนเป็นแบบคละความสามารถของนักเรียน คือ เก่งกลางอ่อนเหมือนกัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 ชุด

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีลักษณะเป็นปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของ ลิคเคิร์ท (Likert's Scale) จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจง ทำความเข้าใจกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 6 ชุด แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 50 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ

2. ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คะแนนเต็ม 50 คะแนน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 22.07 บันทึกผลคะแนนเก็บไว้

3. ดำเนินการสอนและทดลองใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จนครบทั้ง 6 ชุด จำนวนทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกในแต่ละชุดกิจกรรม จะทำแบบทดสอบท้ายกิจกรรม ชุดละ 10 ข้อ คะแนนเต็ม 60 คะแนน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 48.27 บันทึกเป็นคะแนนเก็บระหว่างเรียน

4. ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชุดเดียวกับก่อนเรียน คะแนนเต็ม 50 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 40.93 บันทึกผลคะแนนที่ได้

5. นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 4.51

6. นำข้อมูลที่เก็บบันทึกไว้มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน ทดสอบสมมติฐาน และหาค่าคะแนนรวมเฉลี่ยของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

7. นำข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 สมมติฐานข้อที่ 1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 และค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 สมมติฐานข้อที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ t-test (Dependent Samples) และค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สมมติฐานข้อที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสังเกต สัมภาษณ์ในขณะปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นประเด็นและหัวข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้หาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ได้แก่

2.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้สูตรค่าความสอดคล้อง IOC

2.2 การคำนวณหาค่าระดับความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ตามวิธีการของ บุญชม ศรีสะอาด

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ทสัน (KR-20)

3. สถิติที่ใช้หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่

3.1 หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตร E_1/E_2

3.2 สถิติวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สูตรการทดสอบค่าที่ t-test ชนิด Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.44/81.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ผลจากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งมีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผล ดังนี้

การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาจากเอกสารหลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ ศึกษาทฤษฎีแนวคิดของนักการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรม กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรม ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จัดทำชุดกิจกรรมฉบับร่าง ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรม ในหัวข้อ คู่มือครู เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการใช้ภาษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้

ประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมอยู่ในช่วงคะแนน 4.40-5.00 จากคะแนนประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ หมายความว่า ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนานั้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และเฉลี่ย โดยรวมคะแนนความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$) ซึ่งการสร้างชุดกิจกรรมเป็นการเรียบเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายากช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เนื้อหามีลักษณะสัมพันธ์ระหว่างในบทเรียนและสิ่ง ที่พบเห็นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ เสาวณี มรกตเขียว (2550, หน้า 22) ที่กล่าวถึง ชุดกิจกรรม ที่ดีต้องเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ต้องทันสมัย ใช้ภาษา เหมาะสมกับวัย มีคำชี้แจงสั้นๆ ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้เวลา อย่างเหมาะสม และยังสอดคล้องกับ พิมพิมล แสนนาม (2553, หน้า 60) ที่กล่าวว่า ชุดกิจกรรมที่ดีควรมีลักษณะ เป็นการฝึกที่มีข้อความเนื้อหาเดียว มีความชัดเจน เข้าใจ ง่าย เหมาะสมกับวัย เกี่ยวข้องกับบทเรียน และดึงดูดความ สนใจ ให้ความรู้สึกท้าทายความสามารถและใช้เวลาในการ ฝึกไม่นานเกินไป นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาชุดกิจกรรม ที่ดีและมีประสิทธิภาพสามารถช่วยในการจัดการเรียน การสอนได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวณี มรกตเขียว (2550) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องวัสดุและคุณสมบัติ ของวัสดุ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึก การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีประสิทธิภาพ 86.25/88.83 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และยังสอดคล้องกับ จิรวารรณ กันติศากุทธิ (2554) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องสารในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด อย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพ 85.35/86.63 ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า ชุดกิจกรรม

เสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาและเสริมสร้าง ความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้ดี ทั้งนี้ เนื่องมาจาก

ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักการศึกษา เพื่อนำมาออกแบบ สร้างชุดกิจกรรมและจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม ซึ่งนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเองในการดำเนินการคิดตามกระบวนการคิดอย่าง มีวิจารณญาณอย่างเป็นขั้นตอนตามระบบ สามารถค้นพบ แนวทางในการคิดหาคำตอบในแต่ละกิจกรรมได้อย่าง ถูกต้อง ใช้ข้อมูลที่มีอย่างรอบคอบและมีเหตุผล ตลอดจน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะ ความสามารถทางความคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล (2550) ได้ศึกษาพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ชุดกิจกรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมมีทักษะกระบวนการคิด อย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเสาวณี มรกตเขียว (2550) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่ม สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องวัสดุและสมบัติของวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน หลังใช้ชุดฝึกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 เช่นกัน และยังสอดคล้องกับสะอาด ภิญโญศรี (2552) ได้ทำการศึกษาพัฒนาความสามารถด้านการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ โยนิโสมนัสสิกการ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนัสสิกการ

มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.51 ซึ่งแปลความได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก

ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้จัดโครงสร้างของชุดกิจกรรมที่ชัดเจน มีภาพ สื่อ เกมการคิด ใบความรู้ ใบงาน กิจกรรมประกอบการเรียนรู้ แบบทดสอบความสามารถอย่างหลากหลาย รูปแบบมีความสวยงาม น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย จัดไว้อย่างเป็นระบบและมีคุณค่า นักเรียนสามารถใช้ในการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ จึงมีความชื่นชอบและกระตือรือร้นในการเรียนสอดคล้องกับ ไกล์รุ่ง นครานากุล (2547, หน้า 54) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนทำงานตามที่มอบหมายหรือต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ครูจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และให้รับผลตอบแทนภายในจากการเรียนรู้แต่ละครั้ง โดยการให้รางวัลที่มีผลต่อความรู้สึกที่ดีเมื่อบรรลุผลในการเรียนรู้แล้วอาจให้ผลตอบแทนภายนอกในระดับที่น่าพอใจ และทรงศักดิ์ ศรีสว่างวงศ์ (2552, หน้า 85) กล่าวว่า การปฏิบัติกิจกรรมใดๆ ผู้ปฏิบัติจะเกิดความพึงพอใจในกิจกรรมการทำงานมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้น นอกจากนี้ แนวคิดของสก๊อต (Scoot, 1970, p. 124 อ้างถึงใน ศุภสิริ โสมาเกต, 2547, หน้า 52) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้สามารถประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจ ด้วยการศึกษาค้นคว้าความต้องการ ความสนใจของนักเรียนระดับความสามารถหรือพัฒนาการตามวัยของนักเรียน มีการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ และมีการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมนั้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและกำหนดเป้าหมายการทำงาน

จะสะท้อนผลงานและการทำงานร่วมกันได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้มีการเสริมแรงนักเรียนขณะร่วมกิจกรรม เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมาย ประสบผลสำเร็จและเกิดความภาคภูมิใจและต้องการที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนทำการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้ใช้ต้องศึกษาทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่และกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นเรียบร้อย จากนั้นเมื่อเริ่มจัดการเรียนรู้ควรมีการแนะนำวิธีการใช้ชุดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจวิธีการเรียนก่อน และควรแนะนำนักเรียนในการทำงานร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือในการทำงาน และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2 การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นรูปแบบการสอนอย่างหนึ่งของครูที่จะนำไปพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียนได้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

1.3 เนื่องจากผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรชี้แจงวิธีการเรียนให้นักเรียนได้เข้าใจในแต่ละกิจกรรม แต่ละเรื่องเพื่อให้

สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอน และ
ขณะดำเนินกิจกรรมครูผู้สอนควรดูแลเอาใจใส่นักเรียน
อย่างใกล้ชิด หากนักเรียนมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ จะได้ให้
คำแนะนำปรึกษาได้ทันที

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทดลองใช้ชุดกิจกรรมเสริมสร้าง
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับชั้น
อื่น หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2.2 ควรทำการวิจัยศึกษาความสามารถในการ
คิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมากขึ้น
เพื่อให้ได้ผลสำเร็จที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในอนาคตต่อไป
สามารถพัฒนาจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรของสถานศึกษาได้

2.3 ควรจะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุด
กิจกรรมการเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 5 ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีระดับผลการเรียน
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแตกต่างกัน เพื่อ
เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนจะมีความสามารถในการคิดแตกต่างกัน
หรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2540). *เอกสารพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อันดับที่ 3 โครงการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ:
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ใกล้รุ่ง นศรนาถกุล. (2547). *การพัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ด้วยการเรียนแบบร่วมมือ
เทคนิค TAI เรื่องการบวก ลบ คูณ หารเศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- จิรวรรณ กันติศาฤทธิ. (2554). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
เรื่องสารในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทรงศักดิ์ ศรีสว่างวงศ์. (2552). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดีย วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเมทริกซ์
และระบบเชิงเส้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2544). *วิทยาการด้านการคิด กระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- ประภาพรรณ เล็งวงศ์. (2550). *การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: อี.เค.บูคส์.
- พิมพ์พิมล แสนนาม. (2553). *การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล. (2550). *การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ชุดกิจกรรม เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ธนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ศุภสิริ โสมาเกตุ. (2547). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างบทเรียนโดยโครงการงานกับการเรียนรู้ตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คันทน์นีย์ นัทรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2549). *ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2549). *เจาะลึกการพัฒนาผลงานวิชาการครูสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนา ความก้าวหน้า กรุงเทพมหานคร.
- สะอาด ภิญญาศรี. (2552). *การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุคนธ์ ลินธพานนท์ และคณะ. (2551). *พัฒนาทักษะการคิด พิชิตการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ จรัสแผ้ว. (2549). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ. (2547). *การศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวณี มรกตเขียว. (2550). *การพัฒนาชุดฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องวัสดุ และสมบัติของวัสดุ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เสาวณี มรกตเขียว. (2550). *การพัฒนาชุดฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องวัสดุ และสมบัติของวัสดุ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2548). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1.
- Ennis, R. H. (1996). *Critical thinking*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.